

گامی در بازخوانی جنبش ملی- مردمی ترکمن صحرا

بیاد رفقا توماج، مختوم، واحدی و جرجانی رهبران خلق ترکمن
گروه کار ملی-قومی سازمان فداییان خلق ایران (اکثریت)

اخبار روز: www.akhbar-rooz.com

پنجشنبه ۱۰ اسفند ۱۳۹۱ - ۲۸ فوریه ۲۰۱۳

روندهای فردای انقلاب بیست و دو بهمن، با رشته ایی از برآمدهای مطالبات دمکراتیک در ایران انقلابی آن روزگار از جمله با جنبش مردمی در ترکمن صحرا، شاخص است. جنبشی که، سرود ملی شد برای مردمان هم روزگارش در این پنبه دشت، و پشتوانه ایی برای مبارزات نسل های آتی آن پهن دشت. در پی سقوط سلطنت دیکتاتور، جنبش دهقانی - ملی در این منطقه، چونان نهالی پر گل بر درب بسیاری از خانه های این سرزمین ثروت زا قد بر افراشت و درون "اوبا"ها و کومه های این صحرای حاصل خیز را به گونه ایی عطر آگین، به گلباران نشست. این جنبش بهارانه اما، هرگز نمی توانست ابعاد توده ایی آن سان تحسین برانگیز بیابد هرگاه که در درون خود از انرژی فشرده بزرگی برخوردار نمی بود؛ پتانسیلی از اعتراضات برحق نهفته و انباشت شده طی چندین دهه پیشین و با پیشاهنگی فرزندان روشنفکر این دیار. این جنبش، هم برگ درخشانی است از مبارزات برنامه-محور در کشورما و هم حاوی درس ها و تجارب تاریخی و سترگ برای آینده هر مبارزه ایی از ایندست. جنبش ترکمن صحرا خیزشی بود ملی و مردمی که بر پرچم خونین اش، به نشانه همه مایه گذاران و فدا شدگان در راه آن- اعم از آنانی که جان باختند تا پرشمار کسانی که زندان رفتند و زجر دیدند و محرومیت کشیدند و ترک دیار گفتند- چهار نام و نماد ماندگار، ثبت جاودانه است: توماج، مختوم، واحدی و جرجانی. یادشان زنده و نام شان بلند آوازه باد. این جنبش، ندای همه ترکمنی هایی بود که از اختناق سیاسی در کشور و اعمال عمل محلی رژیم شاه در منطقه به ستوه آمده بودند و در نفی دیکتاتوری، آزادی خویش می جستند. جنبش ترکمن صحرا، در ماه های پیش از انقلاب و بر بستر جنبش انقلابی عموم مردم ایران و در فضای انقلابی آن زمان بود که جوانه های نخستین خود را شکوفا کرد و زانیده شد تا که در پی سقوط بساط دیکتاتوری، اوجی بلند برگیرد و پرچم دمکراتیک نوینی را در منطقه ایی از کشور برافرازد. جنبش در ترکمن صحرا، ادامه و تکامل جهات دمکراتیک انقلاب ضد سلطنتی بود، در پس و ادامه آن، در منطقه زادگاه خود، و علیه استبداد دینی نوظهور برخاسته از دل همین انقلاب که در حال خیز برداشتن بود برای نابودی بهار آزادی در همه ایران. جنبش خلق ترکمن، جنبشی بود برای آزادی های سیاسی و تحقق فضای دمکراتیک. این جنبش با بزرگترین و محبوب ترین نیروی چپ زمان خود، فداییان خلق گره خورده بود و در پیوند با هژمونی آن هم برآمد یافت. این جنبش، جنبش توده های زحمت در این منطقه بود. بخش بزرگی از این زحمتکشان ده ها سال بر روی زمین های اجدادی خود اما به تصرف درآمده از سوی نظامیان دردانه رژیم شاه و وابستگان دربار، جان کنده و تحقیر شده و بخش بزرگی از آنان از زمین های اجدادی خود رانده شده، بودند. بخش دیگری از آنان نیز

زحمتکشانی بودند که در این صحرای زرخیز زیر مهمیز بزرگ مالکانی از خود محل رنج می بردند، که پایگاه ارتجاعی حکومت زور و استثمار در این منطقه را تشکیل می دادند. جنبش دهقانی ترکمن صحرا نه یک شورش فاقد برنامه و نقشه عمل، که حرکتی بود با برنامه و سازمانیافته و دارای استعداد بزرگ در الگو شدن برای حرکات کشتکاران زحمتکش سراسر کشور. اخبار مربوط به این جنبش کار و زحمت، سریعاً توسط نشریه کار- ارگان سراسری سازمان چریک های فدایی خلق ایران و دیگر نشریات چپ و دمکرات آن دوره در سراسر ایران پخش می شد و آوازه دستاوردهای بزرگ آن از همین طریق میان زحمتکشان روستایی همه کشور طنین می یافت. این جنبش را به رغم شکست سیاسی و سرکوب متعاقب آن، می باید یکی از منابع اثر گذار بر برنامه های اصلاحی همان سرکوبگران ترکمن صحرا در قالب جهاد سازندگی دانست. شوراهای دهقانی در ترکمن صحرا و متشکل شدن زحمتکشان این دیار در وجود اتحادیه دهقانی را باید از درخشان ترین نمونه های حرکات سازمانیافته کشتکاران و دام پروران کشور دانست. نقش بی بدیل و ارزشمند "ستاد" در برپایی و بهم دوختن این تشکل های روستایی، ایجاد و تقویت روح تعاون بین ترکمن های زحمتکش و فضای همبستگی بین توده های ترکمن و بلوچ، سواد آموزی و کار آگاه‌گرایانه سیاسی و فرهنگی میان مردمان این منطقه، برای همیشه ثبت تاریخ ترکمن صحرا و ایران زمین است و منبع بهره گیری زحمتکشان کشورمان در مبارزه‌شان علیه یوغ استثمار.

جنبش ترکمن صحرا، جنبشی بود ملی در مقابله با ستم و تبعیض دیرینه در حق خلق ترکمن. خلقی که، علیرغم مشترکاتش با دیگر اهالی کشور، اما از نظر زبان، تبار، فرهنگ و حتی نژادی با دیگر ساکنان ایران متمایز است و با سرکار آمدن حکومت دینی مبتنی بر شریعت و فقه شیعه، می بایست که تبعیض و تحقیر مضاعف مذهبی را هم تحمل کند. همین واقعیت بود که همه ترکمن ها را - اگر از اقلیتی بسیار ناچیز از مردم صحرای ترکمن بگذریم- در برابر زور و سلطه مرکزی قرار داد که این بار البته در جلد دین سر برآورده بود تا که جایگزین بدتری شود بجای دیکتاتوری متمرکز بد قبلی. این اعتراض ملی، همان عامل وحدت همگانی ترکمن ها بود در این جنبش، که خود را در کانون فرهنگی - سیاسی خلق ترکمن به نمایش نهاد. از طریق این کانون مترقی و ملی بود که قاطبه جامعه ترکمن اعم از روشنفکران و هنرمندان، روحانیون روشن اندیش، آموزگاران و کارمندان ادارات، دانشجویان و دانش آموزان، کارگران و دهقانان و دامداران، پیشه وران و کسبه و تجار بومی، بطور یکپارچه خواهان رعایت حقوق ناشی از تعلقات ملی خود شدند تا هویت ملی خویش را به نمایش بگذارند. دوره یکساله عمر جنبش خلق ترکمن، برش تاریخی بسیار درخشان است در مبارزات هویت طلبانه ترکمن های میهن ما. این جنبش ملی در کوتاه ترین زمان و از طریق فعالان این کانون که عموماً اعضاء و هواداران جنبش فدایی خلق بودند با دیگر جنبش های ملی بپا خاسته در ایران انقلابی آن زمان و مخصوصاً جنبش ملی کردستان در پیوندی تنگاتنگ قرار گرفت، از آنها الهام پذیرفت و به نوبه خود بر آنها تاثیر گذاشت. جنبش ملی ترکمن های کشور ما در بستر قیام ضد دیکتاتوری سال ۱۳۵۷ و مخصوصاً در پی برافتادن دیکتاتوری و فرصت یابی ترکمن ها برای سر دادن فریاد رهایی و آزادی - همچون دیگر مردمان تحت تبعیض ملی- قومی در کشور- نشان داد که روند هویت یابی و هویت جویی ملی، روندی است مدام رو به رشد که سرکوب در هر ابعاد هم که باشد نمی تواند و نخواهد توانست آنرا از پیشروی و تعمیق باز دارد. آینده نیز، شاهد خیزش ملی ترکمن ها و جنبش های مشابه آن خواهد بود و حتی در ابعادی وسیع تر، در همه ایران.

جنبش ملی- مردمی ترکمن هم به دلیل خصلت و خصوصیت ترقیخواهانه، دمکراتیک و عدالت طلبانه اش، و هم مورد اقبال قرار گرفتنش توسط اکثریت قاطع مردم ترکمن صحرا، بهیچ رو نمی توانست مورد قبول و تحمل حکومتی قرار بگیرد که انحصار طلبی و اعمال دیکتاتوری علیه غیر خود، ذات ایدئولوژیکی آن را رقم می زد. این جنبش، هم از نقطه نظر خصوصیت چپ و دمکراتیک نیروی هژمون اش، هم بخاطر دعوت انقلابی که از دهقانان بومی کرد تا که زمین زیر کار و زحمت خویش را ملک طبیعی و حقوقی خود بیندارند، و هم بخاطر خصوصیت هویت خواهانه ملی و فرهنگی اش که اساساً امری بود غیر قابل فهم و هضم برای رهبری حکومت تازه به قدرت رسیده دینی در کشور، محکوم به چالش با چنین حکومتی بود. از اینرو، با در نظر داشت این واقعیت ها آنها در کادر توازن قوای به شدت نابرابر بین دو سوی چالش، نه مورد سرکوب قرار گرفتن این جنبش ملی و مترقی اساساً قابل اجتناب بود و نه تصور در باره امکان همزیستی مسالمت آمیز طولانی مدت این دو با همدیگر، می تواند که یک حکم تاریخی واقعی و اصیل تلقی شود. انتقاد اگر به رهبری این جنبش وارد باشد که البته وارد نیز هست، همانا تعلق ها و کم توجهی های آن به واقعیت توازن قوای به شدت نابرابر دو سوی چالش بوده است و بس. خدمت بیشتر رهبری این جنبش ملی و مردمی به این حرکت تنها آجایی می توانست تجلی بیشتری بیابد که قادر می شد با تدابیر مقتضی اما همچنان بر متن عمل و وفاداری عملی به آرمان های این جنبش، شیخ سرکوب ناگزیر را تا آنجا که می توانست عقب براند. این درایت، تجربه ایی را لازم داشت که جوانان خدمتگزار و البته تاریخ ساز و فراموشی ناپذیر این حرکت، فاقد آن بودند. انتقاد به مبارزان هدایتگر این جنبش تنها در چنین محدوده ایی می تواند منصفانه و حقیقی باشد و بر همین پایه هم، هر اقدام و تصمیمی که در آن ماه های مقاومت جنبش ترکمن صحرا در برابر توطنه های حکومتیان اسلامی و عمال محلی آن، منجر به دور گرفتن پیش رس و پر شتاب ماشین سرکوب شده است، مسلماً اشتباهاتی بوده اند تاریخی که باید آنها را شجاعانه اعلام داشت، به نقدشان کشید، و از آنها درس آموخت. بیش از این اما، نه! هرگز نباید خطراز عمدگی انداختن نقش تعیین کننده بلوک ارتجاع-انحصار زیر پرچم جمهوری اسلامی در سرکوب جنبش در ترکمن صحرا را دستکم گرفت!

جنبش ملی خلق ترکمن صحرا و خیزش مردمی توده زحمت صحرا، از فراز های تاریخی بس چشمگیر در جنبش داد و آزادی مردم ایران است. این جنبش، زنده است و درس های آن بسی ارزشمند برای فردایی که در راه

گروه کار ملی- قومی سازمان فداییان خلق ایران(اکثریت) در بزرگداشت یاد گرامی چهار ستاره تابناک این جنبش که به دست آخوند خلخال- این جلاد گماشته آیت الله خمینی برای سرکوب این جنبش و کشتار رهبران آن جان باختند، بر آن شده است که در سالگرد قتل این عزیزان با مراجعه به تعدادی از کسانی که در جریان تحولات این جنبش و وقایع طی شده مربوط به آن بوده اند، به سهم خود به بازخوانی این حرکت تاریخی یاری برساند.

گروه	کار	ملی-قومی	سازمان	فداییان	خلق	ایران(اکثریت)
وهاب		انصاری-مسئول			گروه	کار